Ympäristöministeriö
Ylitarkastaja Rainer Lahti
17.11.2015

Eduskunnan asunto- ja ympäristöjaostolle

Teema: Kalateiden tilanne ja määrärahat vuoden 2016 talousarvioesityksessä

Kalataloudellisia kunnostushankkeita tuetaan valtion vuoden 2016 talousarvion momentilta 30.40.31 (Vesi- ja kalataloushankkeiden tukeminen). Kalakantojen elinvoimaisuuden parantamiseksi määrärahalla edistetään kalan kulkua, kalakantojen luontaista lisääntymistä ja monimuotoisuuden ylläpitoa. Vuodelle 2016 on kalataloudellisiin kunnostushankkeisiin voitu osoittaa rahoitusta 757 000 euroa. Osana hallitusohjelman biotalouden kärkihankkeita toimenpiteisiin on tarkoitus ehdottaa kyseisiin hankkeisiin vuodeksi 2016 lisärahoitusta noin 1,5 miljoonaa euroa.

Kärkihankerahoituksella vauhditetaan kalatiestrategian toimenpanoa

Kansallinen kalatiestrategia hyväksyttiin valtioneuvoston periaatepäätöksenä vuonna 2012. Strategian päämäärinä ovat uhanalaisten ja vaarantuneiden vaelluskalakantojen elinvoimaisuuden vahvistaminen sekä tämän tuloksena aikaansaadut myönteiset sosioekonomiset vaikutukset ja parantuneet mahdollisuudet kestävään kalastukseen. Kalatiestrategian mukaan kalatiehankkeita sekä muita vaelluskalakantojen elvyttämishankkeita on pyrittävä edistämään keskeisten toimijoiden ja intressiryhmien yhteistyönä. Keskiössä ovat toiminnanharjoittajat, haitankärsijät sekä valtio hankkeen tukijan ja osarahoittajan roolissa.

Kärkihankerahoituksella halutaan vauhdittaa viime vuosina useissa vesistöissä virinnyttä yhteistyötä vaelluskalakantojen luonnonkierron palauttamiseksi. Kärkihankerahoituksen avulla toteutetaan uudenlaisia hankkeita ja pyritään samalla tuloksellisuuteen, joka kannustaa alueita ja yrityksiä jatkamaan vaelluskalakantojen hoito- ja elvyttämistoimenpiteitä valtion erillisen rahoitustuen jälkeenkin.

Pitkällä aikavälillä vaelluskalakantojen elpyminen tuo säästöjä valtion kalanviljelyssä uhanalaisten kantojen ylläpitokustannusten pienentymisenä ja tarjoaa nykyistä parempia mahdollisuuksia kalastukseen liittyvien elinkeinojen ja palveluiden kehittämiselle. Suurten jokien vaelluskalakantojen elvyttämishankkeet tukevat luontomatkailun, matkailukalastuksen ja muun paikallisen maaseutuyrittäjyyden kehittämismahdollisuuksia jokialueella sekä ammattikalastuksen ja kalastajaelinkeinon säilymistä merialueella. Samalla edistetään luonnon monimuotoisuuden säilyttämistä sekä jokivesien ja Itämeren hyvän ekologisen tilan saavuttamista.

Kärkihankkeiden toimenpiteet ja rahoituksen kohdentaminen

Maa- ja metsätalousministeriö yhteistyössä ympäristöministeriön kanssa suuntaa kärkihankerahoitusta vipurahoituksena erityisesti sellaisiin kohteisiin ja hankkeisiin, jotka ovat toteutettavissa nopealla aikataululla ja joihin saadaan kumppaneita merkittävällä omalla rahoitusosuudellaan. Rahoitusta ohjataan erityisesti kalatiestrategian kärkikohteista valittuihin pilottikohteisiin, mutta mahdollisuuksien mukaan myös muihin kalatiestrategian kärkikohteisiin, joissa voidaan päästä tunnistetuttujen ongelmien ratkaisuun yhteistyöllä sekä valtion osatuen ja kumppaneiden merkittävän omarahoitusosuuden rahoitusyhdistelmällä.

Kärkihankevaroista tuettavilla hankkeilla vahvistetaan vaelluskalakantojen luonnontuotantoa niiden lisääntymisalueilla. Toimenpiteitä on tarkoitus suunnata uudenlaisiin teknisiin ratkaisuihin kalan kulun järjestämiseksi, kalanpoikasten kotiuttamisistutuksiin lisääntymisalueille sekä emokalojen ylisiirtomenetelmien ja poikasten alasvaellusratkaisujen kehittämiseen.

Vaelluskalakantojen elvyttämistoimenpiteitä edistetään erityisesti Kemi-, Ii- ja Kymijoella sekä Saimaan ja Pielisen vaelluskalakantojen turvaamiseksi. Kyseiset pilottikohteet on tunnistettu valtakunnallisesti merkittävimmiksi vesistökohteiksi, joissa vaelluskalakantojen elvyttämistoimien tehostaminen on sekä kalataloudellisesti että lajin tai kannan suojelun kannalta ensiarvoisen tärkeää. Oulujoen vesistössä on myös tarpeen tukea jo syntynyttä hyvää alueyhteistyötä. Alueella on vireillä kehittämishankkeita, joilla on merkitystä rakennettujen vesien tutkimus- ja kehittämistoiminnalle valtakunnallisesti. Rajavesistöyhteistyössä erityisen huomion kohteena ovat esimerkiksi lohi- ja taimenvesistöinä erityisen arvokkaat Tuulomanjoki Lapissa sekä Hiitolanjoki Etelä-Karjalassa.

Kärkihankkeita toteutetaan hyvässä yhteistyössä kolmen ministeriön (MMM, YM, TEM) ja näiden väliportaanhallinnon (Ely-keskukset / kalatalous ja ympäristö) sekä tutkimuslaitosten (Luonnonvarakeskus ja Suomen ympäristökeskus) yhteistyönä seuraavan kolmen vuoden aikana. Kansallisen kalatiestrategian toteuttaminen vaatii huomattavia investointeja vaelluskalojen ja erityisesti lohikalojen kulun mahdollistamiseksi olemassa olevien patojen ohi kutualueille. Tässä olisi hyötyä jos eduskunta voisi nostaa esille rahoitusjärjestelyjen tärkeyden koskien erityisesti vesivoimateollisuuden mukaantuloa aiheuttamisperiaatteeseen vedoten.